

Rapport

Klacht

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

Beoordeling

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

Conclusie

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

Onderzoek

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

Bevindingen Klacht

Verzoeker klaagt over de wijze waarop de medewerkers van de Koninklijke Marechaussee (KMar) hem hebben aangehouden toen hij op zondag 5 april 2009 zijn fiets had gestald in de buurt van De Eikenhorst (de residentie van het prinselijk paar) te Wassenaar, om te gaan hardlopen.

De Nationale ombudsman besloot om het onderzoek ambtshalve als volgt uit te breiden:

Het nalaten door de KMar van het opstellen van een proces-verbaal van aanhouding van verzoeker en het registreren van het boeien van verzoeker.

Algemeen

Op 5 april 2009 wilde verzoeker gaan hardlopen in de buurt van de woning van het prinselijk paar in Wassenaar. Hij parkeerde omstreeks 17.15 uur zijn fiets op het - naar later bleek - verboden gebied in de buurt van de zuidingang van de woning. Op dat moment kwam ambtenaar S. van de KMar naar hem toe. Hij vroeg verzoeker waarom hij daar was en vroeg naar zijn identiteitsbewijs. Verzoeker kon dit niet tonen, waarop een discussie ontstond tussen verzoeker en KMar-ambtenaar S. Vervolgens kwam zijn collega wachtcommandant K. aangesneld. Verzoeker werd aangehouden, geboeid en afgevoerd naar een wachthuisje voor het paleis. Hier moest verzoeker geboeid op een stoel zitten. Toen de politie arriveerde om hem mee te nemen, werden de handboeien afgedaan.

De politie liet verzoeker op het politiebureau weer vrij nadat zijn vader zijn identiteitsbewijs was komen brengen. Verzoeker haalde hierna zijn fiets weer op.

Verzoeker diende een klacht in bij de KMar over de intimiderende handelwijze van de betrokken KMar-ambtenaren. De commandant van de KMar achtte de klacht gegrond ten aanzien van de noodzaak om verzoeker geboeid te houden en het niet reageren op zijn verzoek om de handboeien af te doen. Hij concludeerde dat de betrokken ambtenaren de handboeien op het moment dat verzoeker hierom vroeg, hadden moeten afdoen. Hiervoor bood hij zijn verontschuldiging aan. Voor het overige - samengevat de aanhouding zelf en het te strak zitten van de handboeien - achtte hij de klacht ongegrond. Verzoeker vroeg de Nationale ombudsman vervolgens om een onderzoek in te stellen.

Visie verzoeker

Verzoeker meent dat de aanhouding volstrekt overbodig was. Hij had zijn fiets geparkeerd voor de toegangspoort van het prinselijk paleis zodat de KMar zijn fiets in de gaten kon houden. Hij stelt dat KMar-ambtenaar S. die hem tegemoet kwam lopen, vanaf het begin al agressief en humeurig was. Toen S. hem om zijn identiteitsbewijs had gevraagd, had hij direct zijn identiteit bekend gemaakt maar kon zijn identiteitsbewijs niet tonen. Verder bezorgt hij af en toe post bij het paleis waarbij hem wel eens eerder om zijn identiteitsgegevens was gevraagd. Hij was dus wel bekend daar. Eén van de betrokken ambtenaren, KMar-ambtenaar K., wist ook wie hij was en had dit ook erkend. Desgevraagd gaf verzoeker aan dat hij dit achteraf uit de interne klachtrapportage van de KMar had opgemaakt. Zelf herinnerde hij zich niet dat hij de betrokken KMar-ambtenaren eerder had ontmoet.

Verzoeker had S. duidelijk verteld waarom hij daar was, namelijk om te gaan hardlopen. Het moest voor de betrokken ambtenaren toch duidelijk zijn dat hij voor niemand enig gevaar opleverde. Hij had ook aangeboden om zijn identiteitsbewijs thuis te gaan halen, maar dit werd geweigerd. Dat hij later op het politiebureau door de politie weer werd vrijgelaten, nadat zijn vader zijn bewijs was komen brengen, bevestigt volgens hem alleen maar meer dat de aanhouding zinloos was.

Verzoeker is van mening dat het boeien volstrekt onnodig was. Hij had immers uitgelegd waarom hij daar was. Toen S. hem meedeelde dat hij hem wilde aanhouden omdat hij zijn identiteitsbewijs niet kon tonen, zei hij dat hij dat idioot of onzin vond en wilde toen met zijn fiets weglopen bij het toegangshek. Als het probleem zijn geparkeerde fiets was, zou hij hem wel ergens anders parkeren. Verzoeker verklaarde dat hij hoopte, dat als hij gewoon weg zou lopen, de vervelende en voor hem bedreigende situatie dan wel over zou zijn. Hij heeft twee pogingen gedaan om weg te komen. De bewegingen die hij daarbij met zijn fiets maakte waren uitsluitend gericht op het weggelopen en niet als wapen om iemand mee te verwonden, aldus verzoeker. Toen hij daarop werd aangehouden, bood hij eventjes licht verzet. Hij had zich hierbij met name verbaal verzet en een paar keer met zijn armen gezwaaid, maar niet richting de ambtenaren. Zijn bedoeling hierbij was om los te komen, omdat hij het niet eens was met de aanhouding.

Aangekomen in het wachtverblijf werden zijn handboeien niet verwijderd, ondanks dat hij een aantal keren hierom gevraagd had. Ook op zijn verzoek om de boeien tenminste minder strak te maken, werd niet gereageerd. Andere KMar-ambtenaren hadden zich intussen met de zaak bemoeid en stelden hem allerlei vragen over zijn aanwezigheid en over zijn identiteit. Hij voelde zich als een zware crimineel behandeld, terwijl hij zijn spijt had betuigd voor het geen acht slaan op het verbodsbord en het niet op zak hebben van zijn identiteitsbewijs. Verzoeker meent dat de KMar-ambtenaren toen de situatie hadden kunnen oplossen door hem excuses aan te bieden en hem vervolgens vrij te laten.

Om 18.50 uur werd hij overgedragen aan de politie. Toen pas werden de handboeien verwijderd, aldus verzoeker. Hij had toen ruim een uur geboeid vastgezet.

Verzoeker is zijn vertrouwen in de KMar kwijtgeraakt; hij had niet verwacht dat zoiets in Nederland kan gebeuren. Nog altijd heeft hij last van zijn pols en minder gevoel in zijn rechterhand omdat de handboeien veel te strak zaten. Hij meent dan ook dat hij hiervoor een schadevergoeding moet krijgen.

Desgevraagd liet verzoeker weten dat hij na het incident niet naar een arts was gegaan.

Hij kon dan ook geen verklaring overleggen waarin het letsel aan zijn polsen was beschreven. Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman is verzoeker alsnog naar een huisarts gegaan, die zijn polsen had bekeken maar aangaf dat er niets aan te doen was, aldus verzoeker.

Visie betrokken ambtenaar K.

Wachtcommandant K. zat in de monitorenkamer en heeft daarom alles kunnen volgen op het scherm. Hij zag op 5 april 2009 dat iemand (verzoeker) aan kwam rijden, zijn fiets parkeerde en wegliep. Hij vond dit vreemd. De situatie werd voor hem verdacht want verzoeker bevond zich op verboden terrein. Hij zag verzoeker met zijn collega S. praten. Hij had S. toen via de portofoon verzocht om verzoeker naar zijn identiteitsbewijs te vragen. Vervolgens zag hij dat verzoeker met zijn fiets wilde weglopen. Toen S. hem via de portofoon opriep, is hij naar hen toegegaan. Hij vroeg aan verzoeker waarom deze niet meewerkte. Verzoeker zei dat hij het allemaal onzin vond en dat hij weg zou gaan. Verzoeker wilde weglopen met zijn fiets; hij maakte een paar bewegingen met zijn fiets alsof hij om hen heen wilde lopen. Hierop deelde K. verzoeker mee dat hij was aangehouden en dat als hij niet meewerkte, zij geweld zouden gaan gebruiken. Hij vroeg verzoeker om zijn fiets weg te zetten. Verzoeker deed dit niet, waarop hij zijn vraag herhaalde. Vervolgens pakt hij zelf de fiets en zette hem weg. Daarna deelde hij verzoeker mee dat hij hem ging boeien in het belang van hun en zijn eigen veiligheid en verzocht hij hem om te draaien. Omdat verzoeker dit niet deed en recalcitrant was, pakte K. hem beet bij zijn schouders en draaide hem om. Omdat verzoeker nog steeds teruggedraaide, pakte K. hem bij zijn rechterpols en S. hem bij zijn linkerarm om hem met zijn rug naar hen toe te

draaien om de handboeien om te doen. K. vergrendelde de handboeien waarbij hij zeker wist dat ze niet te strak zaten. Door dit vergrendelen - "locken" - blijft er volgens hem altijd wat ruimte over. Dit laat volgens K. onverlet dat handboeien sowieso niet prettig zitten, zeker niet als mensen gaan tegenstribbelen. Daarna brachten ze hem naar het wachtverblijf, waar hij gefouilleerd werd en vervolgens geboeid moest zitten op een stoel. In het wachtverblijf bood verzoeker aan om zijn identiteitsbewijs alsnog thuis te halen, maar toen hadden zij hem al aangehouden.

K. verklaarde dat zij de handboeien bij verzoeker om lieten met het oog op de veiligheid; alles gebeurde op het terrein van het prinselijk paar waardoor geen enkel risico werd genomen. K. geeft verder aan dat de politie verzoeker om 18.10 uur kwam halen.

Na komst van de politie deed K. de handboeien af, waarna de politie verzoeker meenam. Al met al heeft verzoeker volgens hem zo'n 20 minuten tot hooguit een half uur geboeid vastgezeten.

Ambtenaar K. gaf desgevraagd aan dat hij verzoeker nog nooit had gezien voor het incident. Tijdens het gesprek in het wachthuisje, vertelde verzoeker aan hem dat hij wel eens post bezorgde bij de Residentie. Hij vertelde daarbij dat hij wel eens aan KMar-ambtenaren had gevraagd of hij via post 1 naar post 2 mocht rijden omdat dit hem tijd zou schelen. Verzoeker vond het vreemd dat dit niet mocht. K. vertelde verzoeker toen dat hij er niet vanuit kon gaan dat de KMar hem zou herkennen omdat hij daar wel eens post bezorgt. Tenslotte gaf K. aan dat de KMar vaker mensen, die zich op het verboden terrein begeven, naar het identiteitsbewijs vraagt. Dit levert volgens hem eigenlijk nooit problemen op. Een situatie als deze heeft ambtenaar K. dan ook nog niet meegemaakt.

Visie betrokken ambtenaar S.

KMar-ambtenaar S. stond die dag als beveiliging op post 1 van de residentie de Eikenhorst. Op een gegeven moment fietste een man in zijn richting, verzoeker, die ongeveer 50 meter voor hem stopte en vroeg of hij op zijn fiets wilde passeren. Hierop zette verzoeker zijn fiets tegen een lantaarnpaal. S. liep naar verzoeker toe om te zeggen dat hij daar niet mocht komen en wees hem op het verbodsbord. Verzoeker zei hem dat hij dat niet wist. Vervolgens kreeg S. via zijn portfoon van wachtcommandant K. te horen dat hij verzoeker om zijn identiteit moest vragen. Dit deed hij, maar verzoeker antwoordde dat hij dat allemaal maar onzin vond en wilde wegfietsen. Deze plotseling veranderde (agressieve) houding verbaasde ambtenaar S., waardoor hij als bewaker van de prinselijke woning de situatie verdacht vond. Hierop ontstond een situatie van het herhaaldelijk vragen te stoppen en het willen weggrijpen door verzoeker. S. hield verzoeker hierop aan en deelde hem de reden daarvan mee (het niet tonen van een identiteitsbewijs). Ook hierop reageerde verzoeker met de mededeling dat hij weg wilde. Vervolgens kwam K. naar hen toe. Hij deelde verzoeker mee dat hij was aangehouden en dat hij moest meewerken. Omdat de situatie niet veranderde, deelde K. verzoeker mee dat als hij geen medewerking

verleende, zij dan geweld zouden gebruiken. Vervolgens pakte K. de fiets van verzoeker en legde deze in het gras naast de rijbaan. K. deelde verzoeker mee dat hij voor zijn eigen en hun veiligheid zou worden geboeid. Verzoeker werkte nog steeds niet mee en bleef met zijn armen bewegen. Nadat verzoeker meerdere keren was gewaarschuwd, pakte K. hem bij zijn rechterarm en S. hem bij zijn linkerarm beet, om hem te draaien en te boeien. Verzoeker bood toen geen verzet meer. Nadat K. de handboeien vergrendeld had, brachten zij verzoeker naar het wachtverblijf en zetten hem daar geboeid op een stoel. Verzoeker bood toen aan om zijn identiteitsbewijs alsnog thuis op te halen, maar na het onvoorspelbare gedrag wat hij had getoond, was er reden voor S. en zijn collega om hier niet op in te gaan. Dit was ook de reden waarom de handboeien in de wachtkamer niet bij verzoeker zijn afgedaan.

. verklaarde dat verzoeker had geklaagd dat een handboei te strak zat. Hij had hierop even naar verzoeker gekeken naar signalen van pijn. Hij herinnerde zich niet of hij ook had gekeken of naar de handboeien zelf, of deze te strak zaten. In soortgelijke toekomstige situaties was dit voor hem een punt om op te letten. Verzoeker was volgens hem ongeveer drie kwartier tot een uur in het wachtverblijf gebleven. Hij had verzoeker uitgelegd waarom hij was aangehouden. Verzoeker had hem laten weten dat hij het "burgertje pesten" vond. Na de komst van de politie werden bij verzoeker de handboeien afgedaan, waarna hij meeding met de politie. Ongeveer een uur later kwam verzoeker zijn fiets ophalen.

Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman liet ambtenaar S. desgevraagd weten dat het vaker gebeurt dat mensen een praatje komen maken bij het hek.

De opmerking van verzoeker of S. op zijn fiets wilde passen, deed hem daarom niet zoveel. Als er mensen bij het hek komen, worden deze mensen erop gewezen dat ze daar niet mogen staan en wordt hun verzocht weg te gaan. De KMar vraagt in deze situaties wel vaker naar het identiteitsbewijs, aldus S. Soms kunnen de mensen het niet tonen. De KMar noteert dan gegevens en vraagt of men iets anders bij zich heeft waar naam en gegevens op staan, zoals bijvoorbeeld een bankpasje. In dit geval had S. dit niet gedaan; op het moment dat hij verzoeker naar zijn identiteitsbewijs vroeg, sloeg de hele situatie om. De reactie van verzoeker was voor hem dusdanig vreemd en verdacht, dat hij geen andere keus had dan zo op te treden, aldus ambtenaar S. In een toekomstige gelijke situatie zou hij opnieuw handelen zoals hij nu had gedaan.

Visie minister

Over de aanhouding

Volgens de minister betrad verzoeker op 5 april 2009 een terrein bij het prinselijk woonhuis in Wassenaar dat is afgesloten met een verbodsbord. Doordat verzoeker niet kon voldoen aan de identificatieplicht, maakte hij zich schuldig aan overtreding van artikel 447e van het Wetboek van Strafrecht (niet voldoen aan de verplichting om een identiteitsbewijs ter inzage aan te bieden). Daarom was hij aangehouden. Daaraan doet niet af dat verzoeker

door de weeks post bezorgt bij het prinselijk woonhuis en hierdoor bij enkele personen van de KMar bekend is/kan zijn.

Uit de verklaringen van alle betrokkenen - inclusief de verklaring van verzoeker - komt volgens de minister naar voren dat verzoeker zich tegen zijn aanhouding heeft verzet.

Dit was volgens hem dan ook de aanleiding geweest om verzoeker de handboeien om te doen.

Verder blijkt volgens de minister dat verzoeker om 17.40 uur is aangehouden en om 18.10 uur is overgedragen aan de politie. Toen zijn de handboeien bij hem verwijderd. Verzoeker werd om 18.50 uur door de politie Haaglanden overgebracht naar het politiebureau te Wassenaar. Volgens de minister kan verzoeker daarom niet anderhalf uur geboeid op een stoel hebben gezeten en is dit ongeveer een half uur geweest. Volgens de minister is verder niet gebleken dat de handboeien te strak zaten. Door de betrokken KMar-ambtenaar waren de handboeien, nadat hij ze vergrendeld had, gecontroleerd waarbij was vastgesteld dat ze niet te strak zaten. Verder waren geen medische gegevens overgelegd waaruit anders bleek.

De minister vraagt zich wel af of het noodzakelijk was om verzoeker tijdens de periode van ophouding geboeid te houden. Bovendien blijkt volgens hem niet dat op verzoeken van verzoeker om de handboeien af te doen, adequaat is gereageerd.

De minister acht de klacht dan ook gegrond ten aanzien van het geboeid houden van verzoeker en het niet reageren op zijn verzoeken om de handboeien te verwijderen.

Voor het overige - het boeien en de aanhouding - acht hij de klacht ongegrond.

Over het niet opmaken van proces-verbaal

Volgens de minister heeft wachtcommandant K. na de overdracht van verzoeker aan de politie Haaglanden contact gehad met de hulpofficier van justitie bij wie verzoeker zou worden voorgeleid. Uit dit contact werd duidelijk dat de bewuste hulpofficier had besloten dat er geen proces-verbaal van aanhouding hoefde te worden opgemaakt. De minister liet in weten dat de betrokken ambtenaren desondanks op grond van artikel 152 van het Wetboek van Strafvordering juncto artikel 53 en 54 Wetboek van Strafvordering (zie Achtergrond, onder 4.) een proces-verbaal van aanhouding moeten maken. Deze klacht acht de minister dan ook gegrond.

De minister vulde tijdens het onderzoek in een tweede reactie als volgt aan. Uit onderzoek was gebleken dat de betreffende Kmar-ambtenaar K. geen opsporingsbevoegdheid ex artikel 141 of 142 Sv (zie Achtergrond, onder 4) bezat. K. was een marechaussee eerste klasse, die tijdelijk was bevorderd tot wachtmeester zonder hem hierbij een algemene opsporingsbevoegdheid te verlenen. Omdat het in dit geval om aanhouding op heterdaad

betrof was wachtcommandant K. wel bevoegd om verzoeker aan te houden maar was hij op grond van artikel 152 Sv niet verplicht een proces-verbaal van aanhouding te maken. Het was echter wel juist geweest als de leidinggevende van de wachtcommandant K., de dienstdoende chef van dienst, die wel in het bezit is van de opsporingsbevoegdheid ex artikel 141 Sv, een proces-verbaal (van bevindingen) van de aanhouding had opgemaakt. Daar kwam volgens de minister nog bij dat de betrokken wachtcommandant en zijn collega als militair van de KMar wel een politietaak in uniform hebben uitgevoerd en rechtmatige ambtshandelingen hebben verricht (aanwenden geweld, gebruik van transportboeien en vragen om een identiteitsbewijs). Deze ambtshandelingen mochten zij op grond van de Ambtsinstructie voor de politie, de KMar en andere opsporingsambtenaren en de Wet op de identificatieplicht verrichten. Deze bevoegdheden zijn immers verbonden aan de taak, die zij op grond van de Politiewet 1993 uitvoerden. In een dergelijk geval dient de KMar als opsporingsinstantie - conform de bedoeling van de wetgever met artikel 152 Sv - ten aanzien van het opgespoorde strafbare feit dat wat door haar ambtenaren is verricht of bevonden te laten muteren., aldus de minister.

Over het niet registreren van het boeien van verzoeker

Het omdoen van de handboeien bij verzoeker is door de betrokken ambtenaar gemeld door in het Bedrijfsprocessen Systeem (BPS) van de KMar in de mutatie hiervan de omstandigheden en de grond van het gebruik van handboeien te vermelden. Hiermee is voldaan aan het vereiste in artikel 23 van de Ambtsinstructie voor de politie, de KMar en andere opsporingsambtenaren (zie Achtergrond, onder 3.). Deze klacht is volgens de minister dan ook ongegrond.

Stukken/overige informatie

De KMar verstrekke desgevraagd het interne klachtdossier, waarin zich rapportages, mutaties en de interne klachtrapportage bevonden. De inhoud van deze stukken komt grotendeels overeen met wat door betrokken ambtenaren is verklaard. Dit geldt niet voor de tijdens de interne klachtrapportage opgenomen verklaring van ambtenaar K. Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman verklaarde K. dat hij niet op de hoogte was van deze verklaring en dat hij deze niet had afgelegd. Daarom legde hij tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman een nieuwe verklaring af, zoals weergegeven onder "visie ambtenaar K.". Ook ambtenaar S. en verzoeker legden een verklaring af.

De minister liet in reactie weten dat navraag was gedaan over de intern opgenomen verklaring van ambtenaar K. Op grond van de expliciete verklaring van de interne klachtbehandelaar, dat deze zich het opnemen van de verklaring van ambtenaar K. nog goed kan herinneren en de geringe verschillen tussen de door Nationale ombudsman opgenomen verklaring van K. en zijn verklaring zoals afgelegd tijdens de interne klachtbehandeling, is de minister van mening dat de verklaring bij de interne klachtprocedure wel degelijk authentiek is.

Beoordeling

I. Over de wijze van aanhouding

De aanhouding

1. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Dit beginsel brengt mee de aanwending van strafvorderlijke bevoegdheden, zoals aanhouding, in overeenstemming moet zijn met de eisen van gematigdheid en evenredigheid; in beginsel moet worden gekozen voor een werkwijze die voor een verdachte het minst bezwarend is.

2. Vaststaat dat verzoeker op verzoek van de KMar niet heeft voldaan aan de identificatieplicht. Het niet meewerken aan een dergelijke vordering leverde dan ook een (strafrechtelijke) overtreding op, waarvoor verzoeker mocht worden aangehouden. Dit betekent niet dat in dit soort gevallen ook altijd moet worden overgegaan tot aanhouding. Afhankelijk van de situatie kan worden gekozen om gegevens te noteren en andere pasjes te vragen dan het identificatiebewijs, waarmee de identiteit kan worden aangetoond, of om de betrokkene te vragen het identiteitsbewijs te gaan of laten halen. De verklaringen van betrokken KMar-ambtenaren onderschrijven deze praktijk.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat een dergelijke werkwijze in deze situatie niet aangewezen was. Gebleken is dat de betrokken KMar-ambtenaren en verzoeker elkaar niet eerder waren tegengekomen en elkaar dus niet kenden. Verder staat voldoende vast dat verzoeker niet alleen niet voldeed aan het verzoek om zijn identiteitsbewijs te tonen, maar dat verzoeker concreet aanstalten heeft gemaakt om weg te gaan/te fietsen. Zowel verzoeker als de betrokken ambtenaren verklaren op dit punt hetzelfde. De Nationale ombudsman is dan ook van oordeel dat aanhouding in dit geval een gepast middel was.

Verzoeker had er rekening mee moeten houden dat dit gedrag ten opzichte van de KMar-medewerkers die belast zijn met de beveiliging van het woonhuis van het prinselijk paar, deze gevolgen zou hebben.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Het boeien bij aanhouding

3. Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam.

4. Het recht op onaantastbaarheid van het lichaam is neergelegd in internationale verdragen en de Grondwet (zie Achtergrond, onder 1.1. en 2.). Het aanleggen van

handboeien vormt een inbreuk op de lichamelijke integriteit van de betreffende persoon. Bij of krachtens de wet kunnen beperkingen op dit grondrecht worden gemaakt. Ten aanzien van personen aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen, is in artikel 15 vierde lid van de Grondwet (zie Achtergrond, onder 1.2.) meer in het algemeen bepaald dat zij kunnen worden beperkt in de uitoefening van hun grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt.

In artikel 22 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar is bepaald dat de ambtenaar een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien kan aanleggen. Dit is slechts mogelijk indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op vluchtgevaar, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de betrokken ambtenaar of van derden (zie Achtergrond, onder 3.). De betrokken ambtenaar moet in een specifiek geval de afweging maken of de aanwezige veiligheidsrisico's het aanbrengen van de boeien naar redelijk inzicht rechtvaardigen.

5. Vaststaat dat verzoeker niet kon voldoen aan de identificatieplicht en niet direct heeft meegewerkt toen hij het verzoek kreeg om zijn identiteitsbewijs te tonen. Ook toen hem was gezegd dat hij werd aangehouden werkte hij niet mee. Uit de verklaringen van zowel de betrokken ambtenaren als van verzoeker, leidt de Nationale ombudsman af dat verzoeker zich verbaal tegen de aanhouding verzet heeft maar ook concreet aanstalten heeft gemaakt om weg te gaan/te fietsen en bewegingen met zijn armen heeft gemaakt om zich af te weren. Op grond daarvan concludeert de Nationale ombudsman dat verzoeker zich aan de aanhouding wilde onttrekken en in ieder geval de indruk maakte op de betrokken ambtenaren dat hij weg wilde gaan/wilde vluchten. De Nationale ombudsman komt dan ook tot het oordeel dat er voldoende redenen waren die het

gebruik van handboeien bij de aanhouding rechtvaardigen. De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Het geboeid laten zitten in het wachthuisje

6. Boeien vormt een beperking van het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, welke beperking ten behoeve van het vervoer van de verdachte is toegestaan mits de omstandigheden het vereisen. Zeker gelet op het feit dat het hier een grondrecht betreft, dient een schending daarvan zo spoedig mogelijk te worden opgeheven, zodra het doel is bereikt waarvoor de schending was toegestaan.

7. Hiervoor, onder 5. concludeert de Nationale ombudsman dat het gebruik van handboeien bij de aanhouding behoorlijk was. De vraag of het geboeid laten zitten van

verzoeker na de aanhouding behoorlijk was, is van een andere orde. De betrokken KMar-ambtenaren verklaarden dat zij vanwege het onvoorspelbare gedrag van verzoeker ervoor kozen om de handboeien bij verzoeker om te laten, toen hij in het wachthuisje geplaatst werd in afwachting van de politie. Deze keuze kan de Nationale ombudsman echter niet onderschrijven. Boeien is een aantasting van de onaantastbaarheid van het menselijk lichaam, welke aantasting zo spoedig mogelijk beëindigd dient te worden.

Uit de verklaringen van de betrokken KMar-ambtenaren en die van verzoeker blijkt dat verzoeker zich niet meer verzette zodra hij in het wachthuisje was geplaatst en spijt had betuigd van het incident. Verder had hij aangegeven dat de handboeien pijn deden en te strak zaten. Daarom had van de betrokken ambtenaren mogen worden verwacht dat zij de handboeien afdeden toen duidelijk was dat verzoeker zich niet meer verzette.

De Nationale ombudsman heeft dan ook met instemming kennisgenomen van het oordeel van de minister dat de noodzaak om verzoeker tijdens de periode van ophouding geboeid te houden, niet aanwezig was. De Nationale ombudsman acht deze klacht dan ook gegrond.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

II. Over het ontbreken van stukken

Het niet opmaken van proces-verbaal van aanhouding

8. Het vereiste van professionaliteit houdt in dat ambtenaren met een bijzondere training of opleiding jegens burgers overeenkomstig de standaarden van hun beroepsgroep handelen. Artikel 152 Sv (zie Achtergrond, onder 4.4.), waarin wordt bepaald dat van de opsporingshandelingen ten spoedigste proces-verbaal moet worden opgemaakt, kan als zo'n standaard worden beschouwd.

9. Ondanks dat na overleg met de hulpofficier van justitie was gebleken dat deze had besloten dat geen proces-verbaal hoefde te worden opgemaakt, was het zorgvuldig en daarmee professioneel geweest als dit wel was gedaan. De Nationale ombudsman heeft dan ook met instemming kennisgenomen van de gegrondverklaring door de minister van deze klacht.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Het niet registreren van het gebruik van handboeien

10. Ook hier wordt getoetst aan het vereiste van professionaliteit. Artikel 23 van de Ambtsinstructie schrijft voor dat het gebruik van handboeien onverwijld schriftelijk wordt gemeld aan de meerdere, onder vermelding van de redenen die tot het gebruik hebben geleid. De Nota van Toelichting bij de Ambtsinstructie geeft tevens aan dat de registratie

van het gebruik van handboeien de korpschef en de korpsbeheerder in staat stelt - al dan niet naar aanleiding van klachten van burgers - te bezien of terecht gebruik is gemaakt van deze bevoegdheid. Tevens kan hierdoor beter corrigerend worden opgetreden bij onterecht gebruik van de handboeien (zie Achtergrond, onder 3.).

11. Het belang van schriftelijke verslaglegging is gelegen in de mogelijkheid van in- en externe controle op door politie- of KMar-ambtenaren verrichte (opsporings)handelingen voor zover die niet blijken uit een opgemaakt proces-verbaal. Zo zal bij afwezigheid van enige schriftelijke verslaglegging naderhand een - eventueel - klachtonderzoek kunnen worden belemmerd omdat feiten niet meer of niet precies zijn vast te stellen. In casu is gebleken dat, hoewel geen proces-verbaal van aanhouding is opgemaakt, het incident en het gebruik van de handboeien door de KMar wel schriftelijk is vastgelegd in een mutatie. Hiermee is dan ook niet in strijd met het vereiste van professionaliteit gehandeld.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de beheerder van de KMar is:

niet gegrond ten aanzien van:

de wijze van aanhouding;

het gebruik van handboeien bij de aanhouding;

het niet registreren van het gebruik van handboeien;

gegrond ten aanzien van:

het geboeid laten zitten in het wachthuisje wegens schending van het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten, in dit geval het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, worden gerespecteerd;

het niet opmaken van een proces-verbaal wegens strijd met het vereiste van professionaliteit.

Slotbeschouwing

Verzoeker werd aangehouden toen hij zijn fiets bij De Eikenhorst (de residentie van het prinselijk paar) te Wassenaar stalde. De contacten met de KMar escaleerden heel snel. Bij verzoeker leeft sterk het gevoel dat zijn aanhouding onnodig was omdat het duidelijk had moeten zijn dat hij niks kwaads in petto had en slechts wilde hardlopen. Dit werd versterkt door zijn verwachting dat de KMar hem wel zou (her)kennen omdat hij daar wel eens post

bezorgt. Verzoeker spreekt zelfs van “burgertje pesten”. Van de betrokken KMar-ambtenaren krijgt de Nationale ombudsman sterk de indruk dat deze in de betrokkenheid van hun functie als bewakers van de prinselijke woning alert waren op vreemd en verdacht gedrag. Dat zij het gedrag van verzoeker nadat hem om zijn identiteitsbewijs was gevraagd als zodanig bestempelden, kan de Nationale ombudsman zich goed voorstellen. Van de burger mag verwacht worden dat deze begrijpt dat het in zo'n situatie niet verstandig is om concreet aanstalten te maken om weg te gaan. Dit geeft immers de indruk van vluchtgedrag. Door zo te handelen als hij heeft gedaan, heeft verzoeker zichzelf in een situatie gebracht dat de aanhouding en het gebruik van handboeien bij de aanhouding op zijn plaats was. In die zin heeft verzoeker de situatie verkeerd ingeschat. Dit laat verder onverlet dat het niet behoorlijk was dat de handboeien na de aanhouding bij verzoeker niet zijn afgedaan.

Achtergrond

1. Grondwet

1.1. Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

1.2. Artikel 15, vierde lid

"Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt."

2. Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

Artikel 8

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

3. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Artikel 22

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechs van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten en omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechs van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in:

a. de persoon die rechs van zijn vrijheid is beroofd, of

b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."

Artikel 23

"De ambtenaar die gebruik heeft gemaakt van handboeien als bedoeld in artikel 22, eerste lid, meldt dit onverwijld schriftelijk aan de meerdere, onder vermelding van de redenen die tot het gebruik van handboeien hebben geleid."

Nota van Toelichting, behorend bij de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (Besluit van 8 april 1994; Stb. 275, in werking getreden op 1 april 1994), betreffende de artikelen 17-19 en 22-23.

"Art. 17 (19. (...)) Doel van de geweldmelding is om de beheerder inzicht te geven in de wijze waarop zijn ambtenaren omgaan met de bevoegdheid geweld te gebruiken. (...)

Wij zijn van mening dat het openbaar ministerie wat dit laatste betreft in concrete gevallen moet kunnen onderzoeken of een politieambtenaar zodanig de grenzen van zijn bevoegdheden heeft overschreden dat hij als verdachte moet worden aangemerkt en moet worden vervolgd.

Art. 22 (23. (...)) In elk geval dient registratie van het gebruik van handboeien plaats te vinden. Dit stelt de korpschef en de korpsbeheerder in staat - al dan niet naar aanleiding van klachten van burgers - te bezien of terecht gebruik is gemaakt van deze bevoegdheid. Tevens zijn zij hierdoor beter in staat eventueel corrigerend op te treden bij onterecht gebruik van deze bevoegdheid."

4. Wetboek van Strafvordering

Artikel 53

"1. In geval van ontdekking op heter daad is ieder bevoegd den verdachte aan te houden.
2. In zoodanig geval is de officier van justitie of de hulpofficier bevoegd den verdachte, na aanhouding, naar een plaats van verhoor te geleiden; hij kan ook diens aanhouding of voorgeleiding bevelen.

3. Geschiedt de aanhouding door een anderen opsporingsambtenaar, dan draagt deze zorg dat de aangehoudene ten spoedigste voor den officier van justitie of een van diens hulpofficieren wordt geleid.

4. Geschiedt de aanhouding door een ander, dan levert deze den aangehoudene onverwijld aan een opsporingsambtenaar over, onder afgifte aan deze van mogelijk in beslag genomen voorwerpen, die dan handelt overeenkomstig de bepalingen van het voorgaande lid en, zo nodig, de artikelen 156 en 157.

Artikel 54

"1. Ook buiten het geval van ontdekking op heeter daad is de officier van justitie bevoegd den verdachte van eenig strafbaar feit waarvoor voorloopige hechtenis is toegelaten, aan te houden en naar eene plaats van verhoor te geleiden; hij kan ook diens aanhouding of voorgeleiding bevelen."

Artikel 141

"Met de opsporing van strafbare feiten zijn belast:

- a. de officieren van justitie;
- b. de ambtenaren van politie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder a en c, en tweede lid van de Politiewet 1993.
- c. de door Onze Minister van Justitie in overeenstemming met Onze Minister van Defensie aangewezen militairen van de Koninklijke marechaussee;
- d. de opsporingsambtenaren van de bijzondere opsporingsdiensten, bedoeld in artikel 2 van de Wet op de bijzondere opsporingsdiensten."

Artikel 142

"1. Met de opsporing van strafbare feiten zijn als buitengewoon opsporingsambtenaar belast:

a. de personen aan wie door Onze Minister van Justitie, onderscheidenlijk het College van procureurs-generaal een akte van opsporingsbevoegdheid is verleend;

b. de meerderjarige personen, behorend tot door Onze Minister van Justitie aangewezen categorieën of eenheden;

c. de personen die bij bijzondere wetten met de opsporing van de daarin bedoelde strafbare feiten worden belast, met uitzondering van de opsporingsambtenaren van de bijzondere opsporingsdiensten als bedoeld in artikel 2 van de Wet op de bijzondere opsporingsdiensten, of die bij verordeningen zijn belast met het toezicht op de naleving daarvan, een en ander voor zover het die feiten betreft en de personen zijn beëdigd.

2. De opsporingsbevoegdheid strekt zich uit tot de in de akte of aanwijzing aangeduide strafbare feiten; de akte of aanwijzing kan bepalen dat de opsporingsbevoegdheid alle strafbare feiten omvat.

3. Onze Minister van Justitie kan bepalen dat voor door hem aan te wijzen categorieën of eenheden van de in het eerste lid, onder *c*, genoemde buitengewone opsporingsambtenaren, de opsporingsbevoegdheid zich mede uitstrekt over andere strafbare feiten; het tweede lid is van overeenkomstige toepassing.

4. Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gegeven omtrent de verlening van de akte en het doen van de aanwijzing, het grondgebied waarvoor de opsporingsbevoegdheid geldt, de beëdiging en de instructie van de buitengewoon opsporingsambtenaren, het toezicht waaraan zij zijn onderworpen en de wijze waarop Onze Minister van Justitie de opsporingsbevoegdheid van afzonderlijke personen kan beëindigen. Voorts kunnen regels worden gegeven over de eisen van bekwaamheid en betrouwbaarheid waaraan zij moeten voldoen.

5. Van een besluit als bedoeld in het eerste lid, onder *b*, of derde lid, wordt mededeling gedaan door plaatsing in de *Staatscourant*."

Artikel 152

"De ambtenaren, bedoeld in de artikelen 141 en 142, maken ten spoedigste proces-verbaal op van het door hen opgespoorde strafbare feit of van hetgeen door hen tot opsporing is verricht of bevonden."

Achtergrond

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.